

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від 26.02.2020
(протокол №5)



Силабус
навчальної дисципліни
Основи практичної психології
2023-2024 навчальний рік

Освітньо-професійна програма: Психологія тренінгової роботи

Спеціальність: 053 Психологія

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Викладач	Любов СПІВАК
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/fppom/structure-fppom/kaf-psiologiya/
Контактний тел.	
E-mail викладача:	
Графік консультацій	Індивідуальний

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3/90	6	4	80	екзамен

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: практична психологія, практичний психолог, особистість практичного психолога, психологічна служба, види професійної діяльності практичного психолога.

Мета та предмет курсу:

Метою вивчення навчальної дисципліни є опанування здобувачами другого рівня вищої освіти теоретико-методологічними основами практичної психології; найважливішими вихідними теоретичними положеннями, позиціями, категоріями та їх сутністю; основними науково-практичними напрямками професійної діяльності практичного психолога.

Предметом практичної психології є психологічна допомога, тобто практична діяльність психологів, спрямована на конкретну людину, її проблеми, потреби та запити.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є теоретико-методологічна і практична підготовка здобувачів вищої освіти з питань практичної психології як галузі психологічної науки та професійної діяльності, а саме:

- опанування необхідними теоретичними знаннями, категоріями та поняттями практичної психології, методами діагностики особистості та групи, а також ознайомлення з напрямками надання психологічної підтримки;
- сприяння формуванню науково-професійного мислення щодо реалізації психологічних досліджень, особливості інтерпретації та застосування їх результатів у практичній роботі;
- формування навичок емпіричного психологічного обстеження людини чи групи, на основі якого будеється подальша психологічна робота;
- спонукання пошукової самостійності у навчальній, науковій та професійній діяльності практичного психолога.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

6 . Програмні компетентності (за стандартом)	
<i>Інтегральна компетентність (ІК)</i>	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері практичної психології у процесі навчання та професійної діяльності, що передбачає застосування теорій та методів психологічної науки для проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
<i>Загальні компетентності (ЗК)</i>	ЗК 1. Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності практичного психолога ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї ЗК 4. Здатність дотримуватися законодавчих і етичних норм у професійній діяльності ЗК 5. Здатність формувати та розвивати конструктивні стосунки з іншими з повагою до унікальності ЗК 6. Здатність спілкуватися іноземною мовою
<i>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК)</i>	СК 1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики СК 2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості СК 3. Здатність самостійно розробляти програми тренінгових занять з використанням інноваційних методів та технік залежно від мети та

	<p>структури групи, просувати створений продукт</p> <p>СК 4. Здатність здійснювати тренінгову діяльність різної спрямованості, з різним методологічним підґрунтям та для різних категорій замовників</p> <p>СК 5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та профілактичну діяльність для різних категорій населення у сфері психології</p> <p>СК 6. Здатність до ефективного міжособистісного спілкування у процесі тренінгової діяльності</p> <p>СК 7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності</p> <p>СК 8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію</p>
--	---

7. Програвні результати навчання (ПРН)

ПРН 1. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових і практичних підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку й функціонування психічних та соціальних явищ і феноменів у контексті вирішення професійних завдань

ПРН 3. Вміти гнучко, креативно, нестандартно мислити, продукувати нові ідеї та підходи до розв'язання професійних завдань

ПРН 4. Знати та діяти на основі нормативно-правових актів і положень законодавства, що регулюють професійну діяльність психолога, дотримуватись етичних норм при наданні психологічної допомоги

ПРН 5. Демонструвати уміння взаємодіяти з особами, що мають культурні, гендерно-вікові особливості, з гетерогенними групами на засадах емпатії, толерантності й поваги

ПРН 6. Опанувати відповідним рівнем знання іноземної мови, який забезпечуватиме необхідну для фахівця комунікативну спроможність у сферах академічного, професійного та ситуативного спілкування

ПРН 7. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності

ПРН 8. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів; узагальнювати емпіричні дані та формулювати аргументовані висновки та рекомендації

ПРН 9. Самостійно розробляти програми та алгоритми проведення психологічного тренінгу, конструювати сценарії тренінгового заняття; вивчати потреби та реагувати на актуальні запити учасників групи; розвивати навички просування тренінгів

ПРН 10. Вміти реалізовувати тренінгові програми в різних сферах діяльності людини; організовувати роботу тренінгової групи, оцінювати динаміку групової активності; здійснювати моніторинг ефективності психологічного тренінгу

ПРН 11. Здійснювати просвітницько-профілактичну роботу відповідно до запиту; отримувати

зворотній зв'язок, оцінювати її якість

ПРН 12. Вміти використовувати різноманітні моделі тренінгової взаємодії, організувати ефективне міжособистісне спілкування, здійснювати зворотній зв'язок; демонструвати навички соціально-психологічного впливу на особистість і групу; застосовувати засоби для забезпечення соціально-психологічного благополуччя суб'єктів взаємодії.

ПРН 13. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності, вміти оперативно вирішувати виникаючі проблеми та самостійно приймати рішення, розробляти достатню кількість їх альтернативних варіантів, обирати оптимальні рішення та нести відповідальність за їх реалізацію

ПНР 14. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою; демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення задля визначення власної спеціалізації в тренінговій діяльності; впроваджувати засоби запобігання розвитку особистісних та професійних деформацій

Зміст курсу

Модуль I.

Змістовий модуль 1. Практична психологія як галузь психологічної науки та сфера практичної професійної діяльності

Тема 1. Теоретичні основи практичної психології. Місце практичної психології в системі міжгалузевих зв'язків психологічної науки. Специфіка практичної психології як галузі психологічної науки. Структура, предмет та завдання практичної психології. Вид, мета, результати діяльності психолога-науковця і практичного психолога та основні джерела їхньої професійної активності. Особливості діяльності практикуючого і практичного психолога, співвідношення понять. Взаємозв'язок практичної психології і психологічної практики.

Тема 2. Національна система соціально-психологічної служби: її основні завдання та функції. Історія створення загальнодержавної соціально-психологічної служби як єдиної системи охорони й підтримки психічного здоров'я. Розвиток практичної психології як національної системи психологічних служб. Основні завдання, функції та напрями роботи Національної системи соціально-психологічної служби України. Законодавча база діяльності психологічних служб в Україні.

Модуль II.

Змістовий модуль 2. Особистість та діяльність психолога-практика

Тема 3. Вимоги до професійної підготовки практичних психологів. Зміст та рівні професійної підготовки практичного психолога. Вимоги до

кваліфікації практичного психолога. Посади, на яких можуть працювати фахівці з професійною кваліфікацією «Практична психологія». Основні професійні вміння та складові професійної придатності практичного психолога. Етичні особливості професійної діяльності практичного психолога. Етичний кодекс психолога. Роль професійних спілок та асоціацій в роботі практичного психолога.

Тема 4. Основні навички, уміння та техніки в психологічній практиці. Уміння слухати та чути клієнта. Уміння ефективно використовувати невербальні засоби спілкування. Уміння спостерігати. Уміння давати та приймати зворотний зв'язок. Уміння слідувати за клієнтом. Ехо-техніка. Перефразування. Резюмування. Техніки постановки питань.

Модуль III.

Змістовий модуль 3. Сфери і види діяльності практичних психологів

Тема 4. Загальна характеристика основних видів професійної діяльності практичних психологів. Основні види діяльності практичного психолога: просвітницька, профілактична, діагностична, психокорекційна, консультативна, психотерапевтична. Цілі та форми просвітницької діяльності практичного психолога. Профілактична робота як забезпечення психічного здоров'я населення та попередження відхилень у розвитку особистості (групи, організації). Особливості психодіагностичної діяльності практичного психолога. Особливості психокорекційної діяльності практичного психолога. Психологічне консультування, його особливості, принципи та вимоги до проведення. Місце психотерапії в діяльності практичного психолога. Взаємодія і взаємодоповнюваність основних форм роботи практичного психолога.

Тема 5. Основні напрямки професійної діяльності практичного психолога в різних сферах суспільної практики. Специфіка та види діяльності практичного психолога в психологічній службі системи освіти. Напрями роботи психологічних служб різних соціальних інститутів. Профорієнтаційні психологічні центри. Психологічна служба в центрах зайнятості населення. Психологічна служба в центрах сім'ї та шлюбу. Психологічна служба центрів телефонного консультування. Психологічна служба в закладах охорони здоров'я. Напрямки діяльності практичного психолога в сфері економіки. Специфіка роботи та основні форми організації діяльності практичного психолога на підприємстві та в організаціях. Характеристики основних технологій роботи організаційних психологів. Завдання та функції психологічного забезпечення діяльності силових структур: психологічна служба в органах внутрішніх справ, установах кримінально-виконавчої системи, пенітенціарних закладах, ЗСУ.

Змістовий модуль 4. Психологічна практика у складних життєвих ситуаціях

Тема 6. Кризове психологічне консультування. Кризове психологічне консультування як галузь практичної психології. Історія виникнення кризового психологічного консультування. Підготовка кризових консультантів. Стратегії кризового консультування. Життєва криза та можливості її опанування. Техніки життя в кризових умовах. Конструктивний та деструктивний способи виходу з життєвої кризи.

Тема 7. Психологічна практика в конфліктних ситуаціях. Фахові особливості майстерності психолога в конфліктних ситуаціях. Рівні розв'язання конфліктів. Очікування клієнта в консультативній практиці. Алгоритм роботи психолога в ситуації розв'язання міжособистісних конфліктів. Когнітивна та емпатійна позиції вирішення конфліктних ситуацій. Етика діяльності психолога з врегулювання міжособистісних конфліктів. Роль психолога в профілактиці конфліктів.

Методи навчання: В умовах кредитної технології навчання найбільш ефективними є методи, спрямовані на формування активної позиції здобувачів вищої освіти, активізацію та стимулювання їх навчально-пізнавальної діяльності: проблемні й оглядові лекції, бесіда, презентація, демонстрація навчального матеріалу із застосуванням комп'ютерної та телекомунікаційної техніки, навчальна дискусія, ділові ігри, рішення психологічних задач та ситуацій, онлайн-консультації тощо.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Своєчасне виконання практичних завдань та самостійної роботи є обов'язковим. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Відпрацювання тем курсу, що були пропущені або не підготовлені, відбувається на консультаціях згідно графіку.

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання норм академічної доброчесності є загальною вимогою для студентів БДПУ згідно з Положенням про академічну доброчесність у БДПУ. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. При повторних порушеннях, беручи до уваги

моральний аспект проблеми, до студента можуть бути застосовані дисциплінарні заходи.

Політика щодо відвідування. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають лекційні та практичні заняття курсу. За об'єктивних причин (хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із викладачем. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: Вивчення курсу передбачає використання ТЗН (мультимедійний проектор, екран, ноутбук тощо), офіційних каналів зв'язку (Viber, Google, Zoom, Skype, електронна пошта тощо) та освітніх платформ (MOODLE та ін.).

Система оцінювання та вимоги:

Оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролю. Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних під час поточного та підсумкового контролю і максимально складає 100 балів.

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять. При оцінюванні на практичних заняттях враховується активність студентів, відповіді на питання, обговорення дискусійних та додаткових питань, виконання практичних завдань та самостійної роботи.

Підсумковий контроль відбувається у формі екзамену.

Максимальна оцінка навчальних досягнень студента

- 1) Максимальна сума балів поточного контролю (практичні та самостійні роботи) – 50 балів.
- 1) Максимальна сума балів підсумкового контролю (екзамен) – 50 балів.
- 2) Максимальна сума балів за навчальну дисципліну (підсумкове оцінювання) – 100 балів (за національною шкалою та шкалою ЄКТС).

Таблиця 1. Шкала оцінювання поточного та підсумкового контролю (екзамен)

Сума балів за всі види навчальн	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового	Для підсумкового	Для всіх видів підсумкового контролю

ої діяльності і	контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	семестрового контролю, що включає залік	
46-50	відмінно	зараховано	A (відмінно)
41-45	добре		B (дуже добре)
36-40			C (добре)
31-35	задовільно		D (задовільно)
25-30			E (достатньо)
13-24	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-12	незадовільно		F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

Таблиця 2. Відповідність результатів контролю знань за різними шкалами та критерії оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності за 100-бальною шкалою	Шкала оцінювання ЄКТС		Критерії оцінювання	Національна шкала оцінювання	
	Оцінка за шкалою ЄКТС	Значення оцінки за шкалою ЄКТС		Екзамен, курсова робота, практика	Залік
90-100	A	відмінно	Студент виявляє творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, може використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує свої відповіді.	відмінно	зараховано

78-89	B	дуже добре	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці творчо розв'язує справи і завдання у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	добре	
65-77	C	добре	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовує її на практиці; вміє контролювати власну діяльність; виправляти помилки, добирати аргументи для підтвердження своїх думок.		
58-64	D	задовільно	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	задовільно	
50-57	E	достатньо	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального	незадовільно	не зараховано

			матеріалу.		
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, фрагментів.	незадовільно	

Таблиця 3. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	добре		B (дуже добре)
65-77			C (добре)
58-64	задовільно		D (задовільно)
50-57			E (достатньо)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34	незадовільно		F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

Список рекомендованих джерел

Основні

1. Дуткевич Т. В., Савицька О. В. Практична психологія. Вступ до спеціальності : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 256 с.
2. Іванова О. В. Психологія : вступ до спеціальності : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 184 с.

3. Кузьо О. Основи психологічної практики : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 124 с.
4. Марінушкіна О. Є., Замазій Ю. О. Порадник практичного психолога. Харків : Вид. група «Основа», 2007. 240 с.
5. Методика роботи практичного психолога навч.-метод. посіб. Уклад. : І. Ю. Підлипняк, Т. В. Журавко. Умань : ВПЦ «Візаві», 2019. 345 с.
6. Панок В. Г. Основи психологічної допомоги: теорія та практика психоконсультації : навч. посібник / В. Г. Панок, Я. В. Чаплак, Я. Ф. Андрєєва / за заг. ред. В. Г. Панка, І. М. Зварича. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 384 с.
7. Панок В. Г., Титаренко Т. М., Чепелева Н. В. Основи практичної психології : підручник. Київ : Либідь, 2006. 536 с.
8. Приходько Ю. О. Практична психологія. Введення у професію. Київ : Каравела, 2010. 232 с.
9. Функції та специфіка роботи практичного психолога : навч. посіб. Уклад. : О. А. Блінов, П. П. Криворучко, В. М. Марченко. Київ, 2009. 461 с.

Допоміжні

1. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Київ : Четверта хвиля, 2004. 256 с.
2. Власова О. І. Педагогічна психологія : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 400 с.
3. Кириленко Т. С. Психологія : емоційна сфера особистості : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2007. 256 с.
4. Клименко В. В. Психологія творчості : навчальний посібник. Київ : Центр навч. літератури, 2006. 480 с.
5. Корольчук М. С., Осьодло В. І. Психодіагностика : навчальний посібник. Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2004. 414 с.
6. Коцан І. Я. Психологія здоров'я людини. За ред. І. Я. Коцана. Луцьк : РВВ-Вежа, Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011. 430 с.
7. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005.
8. Панок В. Основи практичної психології : підручник. Вид. 2-ге, стереотип. Київ : Либідь, 2001. 536 с.
9. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту : навчально-методичний посібник. Київ : Агенство «Україна». 2015. 176 с.
10. Технології роботи організаційних психологів : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів та слухачів інститутів післядипломної освіти. За наук. ред. Л. М. Карамушки. Київ : ІНК ОС, 2005. 366 с.

11. Рибалка В. В. Методологічні проблеми наукової психології: посібник. Київ : Талком, 2017. 245 с.
12. Черезова І. О. Психологія життєвих криз особистості (курс лекцій) : навчальний посібник. Бердянськ, БДПУ, 2021. 110 с.
13. Цимбалюк І. М. Психологічне консультування та корекція. Модульно-рейтинговий курс : навч. посіб. Київ : ВД-Професіонал, 2005. 656 с.
14. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції. Активне соціально-психологічне навчання. Київ : Вища шк., 2004. 679 с.

Інформаційні ресурси

<http://edu.bdpu.org>

<http://bdpu.org>

<http://www.nbuv.gov.ua/> Національна бібліотека імені В. І. Вернадського

<http://nplu.org/> Національна парламентська бібліотека України